

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΝΟΤΗΤΩΝ Γ' ΤΑΞΗΣ – ΕΝΟΤΗΤΑ 1 **ΤΙΤΛΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ**

«Προσανατολίζομαι ...»

 ΤΟΠΟΣ

Η αίθουσα διδασκαλίας / Το σχολείο μας

 ΠΡΟ-ΟΡΓΑΝΩΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

1. Αναγνώριση και εφαρμογή των τεσσάρων κατευθύνσεων του ορίζοντα (προσανατολισμός) μέσα από ποικιλία βιωματικών δραστηριοτήτων εντός της αίθουσας διδασκαλίας και του χώρου του σχολείου.
2. Αναγνώριση και εφαρμογή των τεσσάρων κατευθύνσεων του ορίζοντα (προσανατολισμός) στο σχέδιο κάτοψης του σχολείου.

 ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΠΟΥ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

1. **Έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή (παρέχονται):** σύντομες ταινίες (βίντεο), δύο παρουσιάσεις PowerPoint, τετράδιο ή λευκό χαρτί, Φύλλα Εργασίας
2. **Προς εκτύπωση (παρέχονται):** καρτέλες με κατευθύνσεις (εις διπλούν), σταυρός κατευθύνσεων σε διαφάνεια, καρτέλες με γράμματα και αριθμούς, χαρτάκια με οδηγίες για κυνήγι θησαυρού (να συμπληρωθούν)
3. **Εξεύρεση από τον/την εκπαιδευτικό:** βιντεοπροβολέας, κολλητική ταινία, σχέδιο κάτοψης του σχολείου, πινάκια, δύο σχοινιά, πυξίδες.

 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Η ενότητα αναμένεται να υλοποιηθεί σε περίπου 13 (δεκατρία) 40λεπτα μαθήματα, με όλες τις βιωματικές δραστηριότητες συνυπολογιζόμενες. Αναμένεται, δηλαδή, να ολοκληρωθεί περί το τέλος Οκτωβρίου.

 ΥΠΟΛΟΓΙΖΟΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΓΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Ο χρόνος, που απαιτείται για προετοιμασία της ενότητας εκ μέρους του/της εκπαιδευτικού, υπολογίζεται σε περίπου τέσσερις ώρες για ολόκληρη την ενότητα (περίπου 20 λεπτά ανά 40λεπτο μάθημα κατά αναλογία), εκ του οποίου τα 45 λεπτά (3 μαθήματα, επί 15 λεπτά) αφορούν στη μεταφορά και ετοιμασία του βιντεοπροβολέα στην αίθουσα διδασκαλίας. Ο υπόλοιπος χρόνος αυτός αφορά α) στην καταβίβαση και τη μελέτη του ψηφιακού υλικού από την ιστοσελίδα, β) στην εκτύπωση και το κόψιμο των καρτελών, γ) στην προετοιμασία για το κυνήγι θησαυρού, δ) στη συγκέντρωση των υπόλοιπων υλικών.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ (ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ) ΘΕΩΡΙΕΣ

- Ορίζοντας είναι η κυκλική γραμμή που σχηματίζεται νοητά εκεί όπου ο ουρανός φαίνεται να «εφάπτεται» στη Γη.
- Οι τέσσερις βασικές κατευθύνσεις του ορίζοντα είναι ο Βορράς, ο Νότος, η Ανατολή και η Δύση.
- Η γραμμή υλοποίησης των κατευθύνσεων Ανατολής – Δύσης είναι κάθετη προς τη γραμμή υλοποίησης των κατευθύνσεων Βορρά – Νότου.
- Η ακριβής εύρεση ενός προσανατολισμού μπορεί να πραγματοποιηθεί με πορεία που χαράσσεται με συνδυασμούς κατεύθυνσης και απόστασης.
- Έγκυρος προσανατολισμός μπορεί να γίνει με την εύρεση οποιασδήποτε από τις βασικές κατευθύνσεις του ορίζοντα.
- Στο βόρειο ημισφαίριο, κατά τη διάρκεια της μέρας, οι επιφάνειες με νοτιοανατολικό – νοτιοδυτικό προσανατολισμό φωτίζονται για περισσότερο χρόνο από τον Ήλιο. Οι επιφάνειες με βόρειο προσανατολισμό είναι σκιερές τους έξι μήνες του χρόνου, ενώ τους υπόλοιπους έξι μήνες είναι σκιερές τις περισσότερες ώρες της μέρας.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ – ΟΡΟΙ

ορίζοντας, Ανατολή, Δύση, Βορράς, Νότος, βόρεια, νότια, ανατολικά, δυτικά, ανατολική πλευρά, δυτική πλευρά, βόρεια πλευρά, νότια πλευρά, προσανατολισμός, θέση, πυξίδα

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα γνώσεων

Τα παιδιά:

- να εντοπίζουν την κατεύθυνση από την οποία ανατέλλει ο ήλιος σε σχέση με σημεία αναφοράς στο σχολείο (π.χ. ο ήλιος ανατέλλει από την πλευρά του γραφείου των δασκάλων)
- να διακρίνουν την κατεύθυνση ανατολής του Ήλιου στην αυλή του σχολείου
- να ονομάζουν την κατεύθυνση από την οποία ανατέλλει ο Ήλιος ως Ανατολή
- να καταδεικνύουν την αντίθετη κατεύθυνση της Ανατολής και να την ονομάζουν ως Δύση
- να υλοποιούν τον άξονα Ανατολής – Δύσης με βιωματικό τρόπο (π.χ. να εντοπίζουν δύο σημεία στο χώρο και να ορίζουν μια νοητή γραμμή μεταξύ τους)
- να υλοποιούν βιωματικά (π.χ. με τα χέρια ανοικτά σε έκταση) τον άξονα Ανατολής – Δύσης και να διακρίνουν τις κατευθύνσεις Βορρά – Νότου
- να διακρίνουν βιωματικά, καθώς και με πυξίδα, την κατεύθυνση προσανατολισμού των χώρων του σχολείου τους (π.χ. ο προσανατολισμός της κύριας εισόδου, του γηπέδου, κ.λπ.)
- να ομαδοποιούν τους χώρους του σχολείου σε σχέση με τον προσανατολισμό τους (π.χ. χώροι που βρίσκονται στα βόρεια).

Καλλιέργεια ιδιοτήτων, ικανοτήτων, δεξιοτήτων που απαιτούνται από την κοινωνία του 21ου αιώνα – ικανότητες κλειδιά

Τα παιδιά:

- να σχεδιάζουν και να υλοποιούν διαδρομές με βάση τις κατευθύνσεις του ορίζοντα (π.χ. με κυνήγι θησαυρού)
- να χρησιμοποιούν την πυξίδα (εύρεση κατευθύνσεων και κατάδειξη πορείας)
- να ακολουθούν συγκεκριμένες οδηγίες κατεύθυνσης (π.χ. κατά την υλοποίηση της διαδρομής)

- να τεκμηριώνουν την επιχειρηματολογία τους με έγκυρα δεδομένα για οποιαδήποτε άποψη στηρίζουν.

Καλλιέργεια αξιών, υιοθέτηση στάσεων και επίδειξη συμπεριφορών, που απαρτίζουν τη σύγχρονη δημοκρατική πολιτότητα

Τα παιδιά:

- να παρουσιάζονται και να μιλούν μπροστά σε ακροατήριο με φυσικότητα και άνεση
- να αλληλεπιδρούν, μέσα από ομαδική εργασία, εποικοδομητικά με οποιοδήποτε/οποιαδήποτε συμμαθητή/συμμαθήτριά τους, που πιθανόν να ανήκει σε διαφορετική ομάδα ανθρώπων
- να συστηματοποιούν τους τρόπους μετακίνησής τους στο χώρο της αίθουσας και του σχολείου
- να συστηματοποιούν το λειτουργικό τρόπο καταγραφής παρατηρήσεων με τη χρήση πινακίου όταν δεν υπάρχει διαθέσιμη σταθερή επιφάνεια (π.χ. θρανίο).

🌐 ΑΝΑΛΥΤΙΚΕΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

Συνθήκες:	Η θέση του Ήλιου, η ανατολή του Ήλιου (ως φαινόμενο και ως κατεύθυνση)	Θέση:	Θέση αντικειμένων και ανθρώπων στο χώρο σε σχέση με τις βασικές κατευθύνσεις του ορίζοντα (βόρεια, νότια, ανατολικά, δυτικά)
Περιφέρειες:	χώροι του σχολείου που βρίσκονται στις βασικές κατευθύνσεις (βόρεια, νότια, ανατολικά, δυτικά)		

🌐 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

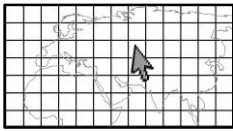
	<u>ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ – ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ</u>	<u>ΕΙΔΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ - ΕΡΓΑΛΕΙΑ</u>
	<p>Σημειώσεις:</p> <p>1. Καθόλη τη διάρκεια υλοποίησης της Ενότητας, είναι εξαιρετικά σημαντικό να αποφευχθούν τυχόν παρανοήσεις των παιδιών σε σχέση με τις κινήσεις του Ήλιου και της Γης. Γι' αυτό, σε όλες τις αναφορές για τον Ήλιο, ο/η εκπαιδευτικός πρέπει να επιμένει στη χρήση των ρημάτων «φαίνεται» και «βλέπουμε» και να αποφύγει να χρησιμοποιήσει ρήματα/φράσεις όπως «ταξιδεύει», «κινείται», «μετακινείται», «πηγαίνει προς», «αλλάζει θέση», κ.λπ..</p> <p>2. Οι δραστηριότητες που ακολουθούν αναφέρονται σε σχολικές μονάδες η θέση των οποίων επιτρέπει τη θέαση της γραμμής του ορίζοντα. Για τις υπόλοιπες σχολικές μονάδες (π.χ. εντός των αστικών κέντρων) οι δραστηριότητες θα πρέπει να υλοποιηθούν με τη χρήση φωτογραφικού υλικού εντός της αίθουσας διδασκαλίας (διαθέσιμο στην ιστοσελίδα των ΝΑΠ Γεωγραφίας).</p>	

	<p>3. Η μαγνητική πυξίδα είναι ένα από τα όργανα προσανατολισμού, με την ακίδα της βελόνας να καταδεικνύει το Βορρά.</p>	
<p>1^ο 40ΛΕΠΤΟ</p>	<div data-bbox="261 271 496 398" data-label="Image"> </div> <p>ΣΥΝΘΗΚΕΣ</p> <p>Η/Ο εκπαιδευτικός οδηγεί τα παιδιά εκτός της αίθουσας διδασκαλίας σε ανοικτό χώρο στο σχολείο, από όπου είναι ορατός ο ορίζοντας. Τα παιδιά καλούνται:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. αρχικά, να δείξουν τον ουρανό, να τον ονομάσουν και να αναφέρουν το χρώμα του 2. ακολούθως, να περιγράψουν το χώρο κάτω από τον ουρανό (αν είναι θάλασσα ή αν είναι έδαφος – ξηρά) και να αναφέρουν το χρώμα 3. στη συνέχεια, να εξηγήσουν πώς μπορούμε να διακρίνουμε τη θάλασσα από τον ουρανό ή τον ουρανό από την ξηρά, συγκρίνοντας τα χρώματα, για παράδειγμα: <ul style="list-style-type: none"> • Ο ουρανός είναι γαλάζιος, ενώ η ξηρά είναι καφέ/πράσινη. • Η θάλασσα έχει σκούρο γαλάζιο/μπλε χρώμα, αλλά ο ουρανός είναι γαλάζιος. <p>Εάν η παρατήρηση δεν γίνει από τα παιδιά, η/ο εκπαιδευτικός καλεί τα παιδιά:</p> <ol style="list-style-type: none"> α) να παρατηρήσουν τον ουρανό και να εντοπίσουν πού αυτός φαίνεται να σταματά και να ενώνεται με τη θάλασσα β) να «ταξιδέψουν» με το δάκτυλό τους εκεί που φαίνεται να σμίγει ο ουρανός με την ξηρά ή τη θάλασσα, προκειμένου να διαπιστώσουν ότι φαίνεται να υπάρχει μια γραμμή. <p>Ερωτήσεις που μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά είναι:</p> <ol style="list-style-type: none"> α) Τι φαίνεται να σχηματίζεται ανάμεσα στον ουρανό και στην ξηρά/θάλασσα; (μια γραμμή) β) Αν ταξιδέψουμε ως εκεί, θα μπορούμε να αγγίξουμε τη γραμμή; (όχι, φαίνεται σαν γραμμή, αλλά είναι φανταστική γραμμή) <p><u>Σημείωση:</u> Αν υπάρξει απάντηση «Ναι», το ερώτημα μπορεί να διερευνηθεί εντός της αίθουσας διδασκαλίας με πείραμα. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί υδρόγειος σφαίρα, στην οποία να επικολληθεί/στερεωθεί ένα πολύ μικρό αντικείμενο που να συμβολίζει τη θέση ανθρώπων στον πλανήτη. Πίσω από την υδρόγειο σφαίρα μπορεί να τοποθετηθεί κάθετα ένα χαρτόνι, που να συμβολίζει τον ουρανό. Με τη χρήση μιας ρίγας (χάρακας) μπορεί να σχεδιαστεί η γραμμή του ορίζοντα, ως το σημείο στο οποίο η υδρόγειος σφαίρα (η ξηρά ή η θάλασσα) «εμποδίζει» τη θέαση του ουρανού (βλ. Επιστημονικές Γεωγραφικές Θεωρίες της Ενότητας). Το χαρτόνι που συμβολίζει τον ουρανό μπορεί να μετακινηθεί σε άλλη θέση και το πείραμα να επαναληφθεί, αφού ο ουρανός δεν είναι επίπεδος, αλλά περιβάλλει τον πλανήτη.</p> <p>Ακολούθως, τίθεται το ερώτημα για την ονομασία της φανταστικής</p>	<p>Βιωματική παρατήρηση</p>

	<p>γραμμής, η οποία ονομάζεται «γραμμή του ορίζοντα».</p> <p>Η/Ο εκπαιδευτικός μπορεί να φωτογραφίσει τον ορίζοντα με ψηφιακή φωτογραφική μηχανή και να εισαγάγει τις φωτογραφίες στον ηλεκτρονικό υπολογιστή για προβολή στον βιντεοπροβολέα.</p> <p>Στην αίθουσα διδασκαλίας (μετά την επιστροφή στην αίθουσα για τις περιπτώσεις που πραγματοποιήθηκε η πιο πάνω βιωματική δραστηριότητα), προβάλλονται φωτογραφίες (βλ. Παρουσίαση Powerpoint, ιστοσελίδα ή οι φωτογραφίες που λήφθηκαν στον υπαίθριο χώρο του σχολείου). Κατά την προβολή των φωτογραφιών διατυπώνονται προτάσεις όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο ορίζοντας είναι μια φανταστική γραμμή. • Ο ορίζοντας είναι μια φανταστική γραμμή, που χωρίζει τη γη από τον ουρανό. • Ο ορίζοντας είναι μια φανταστική γραμμή, που χωρίζει τη θάλασσα από τον ουρανό. <p>Δίνεται το Φύλλο Εργασίας (σελ. 11), στο οποίο τα παιδιά εργάζονται πρώτα ατομικά, για να σημειώσουν τις έννοιες στις φωτογραφίες και να συμπληρώσουν τις προτάσεις. Στη συνέχεια, ελέγχουν τις σημειώσεις τους με τα παιδιά της ομάδας τους και ανακοινώνουν. Το Φύλλο Εργασίας μπορεί να προβάλλεται ταυτόχρονα στον βιντεοπροβολέα, για να διευκολυνθεί η διαδικασία ανακοινώσεων των ομάδων.</p>	<p>Φωτογραφική μηχανή – λήψη φωτογραφιών</p> <p>1^η Παρουσίαση PowerPoint (βλ. ιστοσελίδα www.nap.pi.ac.cy) – Συζήτηση στην ολομέλεια</p> <p>Φύλλο Εργασίας (σελ. 11) – Ατομική και Ομαδική Εργασία</p>
<p>ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ: Στάδιο 1- Διατύπωση Γεωγραφικής Ερώτησης</p> <p>2^ο-3^ο 40ΛΕΠΤΟ</p>	<p>Τίθεται το εξής γεωγραφικό ερώτημα:</p> <p>«Όταν πηγαίνουμε στην παραλία το πρωί, παρατηρούμε ότι το φως του Ήλιου πέφτει πάνω στην ξαπλώστρα μας, που βρίσκεται κάτω από την ομπρέλα μας. Κάποια ώρα το απόγευμα, το φως του Ήλιου δεν θα πέφτει στην ξαπλώστρα μας. Γιατί συμβαίνει αυτό;»</p> <p>Ακούγονται οι πρώτες σκέψεις/υποθέσεις των παιδιών. Ακολούθως, τίθεται το ερώτημα τι θα μπορούσαμε να κάνουμε για να βρούμε πληροφορίες, προκειμένου να απαντήσουμε ορθά στο ερώτημα.</p> <p>Ιδέες των παιδιών μπορεί να είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να παρακολουθήσουμε πού βρίσκεται ο Ήλιος το πρωί και πού το απόγευμα. • Να τοποθετήσουμε ένα αντικείμενο, ώστε να το φωτίζει ο Ήλιος το πρωί, και να παρατηρήσουμε αν θα το φωτίζει το απόγευμα. • Να παρακολουθήσουμε μια σκιά το πρωί και το απόγευμα. 	<p>Συζήτηση στην ολομέλεια</p>

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ: Στάδια 2, 3, 4 - Εύρεση, εξερεύνηση και ανάλυση πληροφοριών – πηγών – δεδομένων, ώστε να απαντηθεί το γεωγραφικό ερώτημα

2^ο-3^ο
40ΛΕΠΤΟ

ΘΕΣΗ – ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Σε πρωινή περίοδο διδασκαλίας το τμήμα οδηγείται σε υπαίθριο χώρο σε κεντρικό σημείο του σχολείου (π.χ. στην κεντρική αυλή). Αν ο ορίζοντας είναι ορατός, καταδεικνύεται και ονομάζεται. Τα παιδιά εντοπίζουν τη θέση στην οποία βρίσκεται ο Ήλιος κάθε πρωί και την καταδεικνύουν με το χέρι τους. Ακολούθως, καλούνται να περιγράψουν τη θέση του Ήλιου σε σχέση με σημεία αναφοράς που είναι ορατά εντός ή εκτός του σχολείου, όπως:

- Ο Ήλιος φαίνεται να είναι πίσω από την αίθουσα ... /τα δέντρα/κ.λπ.
- Ο Ήλιος φαίνεται να βρίσκεται πάνω από την πολυκατοικία.

Γίνεται συζήτηση για την ονομασία της κατεύθυνσης στην οποία βλέπουμε τον Ήλιο το πρωί. Δίνεται η έννοια «Ανατολή». Τα παιδιά παρατηρούν προς την Ανατολή και ονομάζουν κτήρια/αντικείμενα/χώρους που βλέπουν στην ανατολική πλευρά του σχολείου τους, δείχνοντάς τα ταυτόχρονα με το δεξί τους χέρι. Χρησιμοποιούν προτάσεις, όπως:

- Το πρωί ο Ήλιος βρίσκεται στην Ανατολή.
- Ο Ήλιος ανατέλλει από την Ανατολή.
- Κάθε πρωί βλέπουμε τον Ήλιο στα ανατολικά.
- Η πολυκατοικία δίπλα στο σχολείο μας βρίσκεται προς την Ανατολή.
- Το γήπεδο βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του σχολείου μας.
- Τα πεύκα/κυπαρίσσια της αυλής βρίσκονται προς την Ανατολή.

Σημείωση:

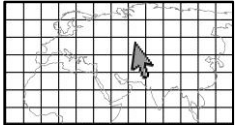

Αν το μάθημα δεν διδάσκεται σε πρωινή περίοδο του ωρολογίου προγράμματος, θα πρέπει να γίνουν διευθετήσεις, ώστε τα παιδιά να έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν τη θέση του Ήλιου σε πρωινό χρόνο. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί:

α) με διευθέτηση αλλαγής της διδακτικής περιόδου,
β) με συγκέντρωση των παιδιών για μερικά λεπτά στην αυλή, με την έναρξη της πρώτης περιόδου, σε συνεννόηση με την/τον υπεύθυνη/-ο εκπαιδευτικό του τμήματος, όπου αυτό κριθεί αναγκαίο. Η διευθέτηση αυτή ενδέχεται να χρειαστεί να γίνει σε δύο διαφορετικά πρωινά, προκειμένου να υλοποιηθούν οι δραστηριότητες που αναφέρονται πιο πάνω. Οι υπόλοιπες δραστηριότητες μπορούν να γίνουν εντός της αίθουσας διδασκαλίας.

Με την επιστροφή στην αίθουσα διδασκαλίας τα παιδιά καλούνται να εντοπίσουν την ανατολική πλευρά της αίθουσας διδασκαλίας τους. Για να γίνει αυτό, πρέπει να ληφθεί υπόψη τόσο η θέση του Ήλιου (μόνο αν είναι πρωινή περίοδος) όσο και τα κτήρια ή οι αίθουσες που είχαν εντοπιστεί να βρίσκονται στην ανατολική πλευρά του σχολείου κατά την προηγούμενη

Βιωματική δραστηριότητα – Συζήτηση στην ολομέλεια

Συζήτηση στην ολομέλεια – καρτέλα με κατεύθυνση (βλ. ιστοσελίδα) –

	<p>δραστηριότητα.</p> <p>Η φράση «ανατολική πλευρά» αναγράφεται σε καρτέλα και επικολλάται στον τοίχο της αίθουσας που βρίσκεται ανατολικά. Επιπρόσθετα, σε καρτέλες μπορούν να αναγραφούν και να επικολληθούν η λέξη «Ανατολή» και το γράμμα «Α».</p> <p>Ακολούθως, τα παιδιά παρατηρούν φωτογραφίες που δείχνουν τον Ήλιο το χάραμα, να εμφανίζεται πίσω από τον ορίζοντα (βλ. 2^η Παρουσίαση PowerPoint, ιστοσελίδα). Στις φωτογραφίες τα παιδιά δείχνουν τον ουρανό, τη θάλασσα, την ξηρά, τον ορίζοντα, τον Ήλιο. Κατά τη συζήτηση και το σχολιασμό των φωτογραφιών δίνονται διευκρινίσεις όπως οι πιο κάτω:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο Ήλιος ανατέλλει από την Ανατολή το πρωί. • Ο Ήλιος εμφανίζεται πάνω από τη γραμμή του ορίζοντα. • Το πρωί ξημερώνει, επειδή ο Ήλιος ανατέλλει. • Όταν εμφανίζεται ο Ήλιος, αρχίζει να ξημερώνει. <p>Κάποιες από τις φωτογραφίες μπορούν να δοθούν σε έντυπη μορφή στα παιδιά, προκειμένου να σημειώσουν το λεξιλόγιο.</p> <p>Στη συνέχεια, προβάλλεται σύντομη ταινία που παρουσιάζει την ανατολή του Ήλιου (βλ. ιστοσελίδα). Τα παιδιά καλούνται να σχολιάσουν την πορεία του Ήλιου και να σχολιάσουν. Ενδεχόμενα σχόλια των παιδιών είναι:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο Ήλιος εμφανίζεται πάνω από τη γραμμή του ορίζοντα. • Ο Ήλιος φαίνεται να ανεβαίνει σιγά σιγά ψηλά στον ουρανό. • Είναι η ώρα που ξημερώνει, γιατί εμφανίζεται ο Ήλιος. <p>Τέλος, τα παιδιά χρησιμοποιούν τη λευκή σελίδα του τετραδίου τους (ή δίνεται σε κάθε παιδί λευκό χαρτί, π.χ. μέγεθος Α4), για να ζωγραφίσουν τη γραμμή του ορίζοντα και να δείξουν τον Ήλιο που ανατέλλει πάνω από τον ορίζοντα. Κάτω από τη γραμμή του ορίζοντα μπορούν να ζωγραφίσουν ξηρά ή θάλασσα.</p>	<p>κολλητική ταινία</p> <p>2^η Παρουσίαση PowerPoint (βλ. ιστοσελίδα) – Συζήτηση στην ολομέλεια</p> <p>1^η σύντομη ταινία (βλ. ιστοσελίδα) – Συζήτηση στην ολομέλεια</p> <p>Τετράδιο ή λευκό χαρτί (π.χ. Α4) – Ζωγράφισμα</p>
<p>4^ο 40ΛΕΠΤΟ</p>	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p>ΘΕΣΗ – ΣΥΝΘΗΚΕΣ</p> <p>Αν κριθεί απαραίτητο, προβάλλεται ξανά η 1^η σύντομη ταινία που παρουσιάζει την ανατολή του Ήλιου (βλ. ιστοσελίδα), προκειμένου τα παιδιά να αναφέρουν τι συμβαίνει το πρωί, χρησιμοποιώντας το κατάλληλο λεξιλόγιο (βλ. προηγούμενη δραστηριότητα).</p> <p>Ακολούθως, προβάλλεται δεύτερη σύντομη ταινία (βλ. ιστοσελίδα) και τα παιδιά καλούνται να παρατηρήσουν την πορεία του Ήλιου κατά τη Δύση. Ακούγονται τα πρώτα σχόλια των παιδιών και, στη συνέχεια, η ταινία προβάλλεται για δεύτερη φορά, προκειμένου τα παιδιά να συζητήσουν στην ομάδα τους και να συγκεντρώσουν όσες περισσότερες πληροφορίες μπορούν σχετικά με την πορεία του Ήλιου. Ακολουθεί συζήτηση στην</p>	<p>1^η σύντομη ταινία (βλ. ιστοσελίδα) – Συζήτηση στην ολομέλεια</p> <p>2^η σύντομη ταινία (βλ. ιστοσελίδα) – Συζήτηση στις ομάδες – Συζήτηση στην ολομέλεια</p>

ολομέλεια, η οποία μπορεί να διευκολυνθεί, με τις ακόλουθες ερωτήσεις, στο βαθμό που αυτό κριθεί απαραίτητο:

- Προς τα πού κατευθύνεται ο Ήλιος; (Χάνεται κάτω από τον ορίζοντα)
- Τι ώρα μπορεί να είναι; (Είναι η ώρα που τελειώνει η μέρα, που αρχίζει να νυκτώνει, είναι η ώρα που βραδιάζει)
- Τι κάνει ο Ήλιος την ώρα που βραδιάζει; (Ο Ήλιος δύει, χάνεται κάτω από τη γραμμή του ορίζοντα)
- Πώς ονομάζεται η κατεύθυνση προς την οποία χάνεται ο Ήλιος την ώρα που βραδιάζει; (Όχι Ανατολή, αλλά Δύση → Ο Ήλιος δύει στη Δύση)

Τίθεται το ερώτημα: «Προς τα πού βρίσκεται η Δύση;». Τα παιδιά αναμένεται να αναφέρουν την κατεύθυνση της Δύσης ως αντίθετη κατεύθυνση της Ανατολής. Τονίζεται ότι η Δύση βρίσκεται στην αντίθετη κατεύθυνση από την Ανατολή.

Εντοπίζεται η δυτική πλευρά της αίθουσας διδασκαλίας (απέναντι από την ανατολική) και επικολλούνται στον δυτικό τοίχο της αίθουσας οι σχετικές καρτέλες, όπως είχε γίνει και στο μάθημα για την κατεύθυνση της Ανατολής.

Τα παιδιά καλούνται, στη συνέχεια, να σταθούν όρθια στην αίθουσα διδασκαλίας και να δείξουν με το δεξί χέρι την ανατολική πλευρά της αίθουσας και με το αριστερό χέρι τη δυτική πλευρά της αίθουσας. Επίσης, καταδεικνύουν με το χέρι τους την «πορεία» του Ήλιου από την Ανατολή προς τη Δύση κατά τη διάρκεια της μέρας. Εξηγούν την πορεία χρησιμοποιώντας τις λέξεις «πρωί», «μεσημέρι», «βράδυ» (Το πρωί ο Ήλιος εμφανίζεται στην Ανατολή, μέχρι το μεσημέρι ανεβαίνει ψηλά στον ουρανό και το βράδυ χάνεται κάτω από τον ορίζοντα στη Δύση).

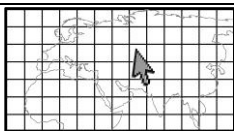
Τέλος, λύνεται το Φύλλο Εργασίας (σελ. 12). Τα παιδιά εργάζονται, πρώτα, ατομικά και, μετά, ελέγχουν τις λύσεις τους με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας.

Καρτέλα με κατεύθυνση – κολλητική ταινία

Βιωματική δραστηριότητα

Φύλλο Εργασίας (σελ. 12) – Ατομική και ομαδική εργασία

5^ο
40ΛΕΠΤΟ

ΘΕΣΗ

Η/Ο εκπαιδευτικός συνοδεύει τα παιδιά εκτός της αίθουσας διδασκαλίας. Τα παιδιά μεταφέρουν μαζί τους το σχέδιο του σχολείου τους, στερεωμένο στο πινάκιο τους και μολύβι ή χρωματιστά μολύβια.

Ο/Η εκπαιδευτικός μεταφέρει ένα μακρύ κομμάτι σχοινί ή ένα σχοινάκι από τα υλικά της Φυσικής Αγωγής και καρτέλες με τις λέξεις «Ανατολή» και «Δύση» ή/και τα αρχικά «Α» και «Δ».

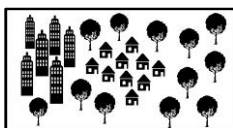
Σχέδιο κάτοψης του σχολείου – μολύβι(α) – πινάκια – σχοινί –

καρτέλες κατευθύνσεων

Τα παιδιά στέκονται σε ανοικτό χώρο σε κεντρικό σημείο του σχολείου και δείχνουν με το δεξί τους χέρι την Ανατολή. Είναι σημαντικό να αναγνωρίσουν προς την πλευρά της Ανατολής τα κτήρια και τους χώρους που είχαν εντοπίσει σε προηγούμενη δραστηριότητα (στα ανατολικά του σχολείου).

Ακολούθως, καλούνται να βρουν την κατεύθυνση της Δύσης, που βρίσκεται σε αντίθετη κατεύθυνση από την Ανατολή και να τη δείξουν με το αριστερό τους χέρι. Για το σκοπό αυτό, ανάλογα με την ώρα της μέρας που γίνεται το μάθημα, και στο βαθμό που κρίνεται σκόπιμο, ο/η εκπαιδευτικός υποβάλλει βοηθητικές ερωτήσεις, όπως:

- Πού βλέπουμε/βλέπαμε ο Ήλιος (τώρα) το πρωί; (Ο Ήλιος το πρωί ανατέλλει από την Ανατολή)
- Πού βλέπουμε/θα βλέπουμε τον Ήλιο (τώρα που πλησιάζει) το μεσημέρι; (Ο Ήλιος φαίνεται να βρίσκεται ψηλά στον ουρανό)
- Πού θα βλέπουμε τον Ήλιο, όταν θα αρχίσει να βραδιάζει; (Ο Ήλιος θα φαίνεται προς τη Δύση / δύει στη Δύση)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

Τα χρησιμοποιούν το σχέδιο του σχολείου και σημειώνουν, βάζοντας σε κύκλο ή χρωματίζοντας με διαφορετικό χρώμα, τους χώρους του σχολείου που βρίσκονται προς την Ανατολή και προς τη Δύση.

Σημείωση: Το υπόμνημα στο σχέδιο του σχολείου θα γίνει εντός της αίθουσας διδασκαλίας.

Δίνεται σε δύο παιδιά το σχοινί και τους ζητείται να το τεντώσουν με τρόπο, ώστε το ένα άκρο του να βρίσκεται στην Ανατολή και το άλλο στη Δύση. Οι καρτέλες με τις λέξεις «Ανατολή» και «Δύση» ή/και με τα αρχικά «Α» και «Δ» τοποθετούνται στην ορθή θέση. Το σχοινί και οι καρτέλες μπορούν να τοποθετηθούν στο έδαφος ή να παραμείνουν στα χέρια παιδιών.

Για σκοπούς εμπέδωσης των κατευθύνσεων Ανατολή – Δύση μπορούν να γίνουν διάφορα παιχνίδια, όπως:

α) Παιχνίδι «Ο Πέτρος λέει»:

Η/Ο εκπαιδευτικός δίνει οδηγίες στα παιδιά, άλλοτε χρησιμοποιώντας τη φράση «Ο Πέτρος λέει» και άλλοτε χωρίς αυτή. Τα παιδιά ακολουθούν τις οδηγίες, μόνο εάν έχει ακουστεί η φράση «Ο Πέτρος λέει» πριν από την οδηγία. Τα παιδιά χάνουν, εάν εφαρμόσουν οδηγία χωρίς να ακουστεί η φράση «Ο Πέτρος λέει» ή, αντίθετα, αν δεν εφαρμόσουν οδηγία ενώ έχει ακουστεί η φράση «Ο Πέτρος λέει». Για παράδειγμα:

- Ο Πέτρος λέει τα κορίτσια να σταθούν πίσω από την καρτέλα που γράφει «Δύση» (τα αγόρια παραμένουν στις θέσεις τους).
- Ο Πέτρος λέει τα αγόρια που φοράνε μακρύ παντελόνι να

**Βιωματική
δραστηριότητα**

**Συζήτηση στην
ολομέλεια**

**Σχέδιο κάτοψης
του σχολείου σε
πινάκιο –
μολύβι(α)**

**σχοινί – καρτέλες
κατευθύνσεων**

Παιχνίδια

δείξουν με το δεξί χέρι την Ανατολή.

- Ο Πέτρος λέει να δείξουμε με το αριστερό χέρι τη Δύση.

β) Παιχνίδι «Τι άλλαξε;»:

Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες, κλείνουν τα μάτια και η/ο εκπαιδευτικός αλλάζει τη θέση των καρτελών ή του σχοινοῦ ή των παιδιών που κρατούν το σχοινί και τις καρτέλες. Η αλλαγή εντοπίζεται με συζήτηση στην ομάδα και ανακοίνωση. Για παράδειγμα:

- Η καρτέλα «Ανατολή» τοποθετήθηκε στην πλευρά της Δύσης.
- Ο Γιώργος κρατάει την καρτέλα «Δύση» και όχι ο Νίκος.
- Οι άκρες του σχοινοῦ δεν δείχνουν την Ανατολή και τη Δύση, αλλά έχουν μετακινηθεί.

Με την επιστροφή στην αίθουσα διδασκαλίας, τα παιδιά ολοκληρώνουν στο σχέδιο του σχολείου το χρωμάτισμα των χώρων που βρίσκονται προς την Ανατολή και προς τη Δύση και αρχίζουν την ετοιμασία του υπομνήματος. Αναγράφουν τη λέξη υπόμνημα και σημειώνουν ποια κατεύθυνση του ορίζοντα έχουν οι χώροι που χρωματίστηκαν με κάθε χρώμα.

Σημείωση: Οι άλλες δύο κατευθύνσεις θα συμπληρωθούν σε επόμενο μάθημα.

ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ: Στάδιο 5 – Αξιολογικές κρίσεις ως απαντήσεις στο γεωγραφικό ερώτημα

Επαναφέρεται το γεωγραφικό ερώτημα και τα παιδιά, με βάση τις πληροφορίες που έχουν συλλέξει μέχρι τη στιγμή αυτή, δίνουν την απάντησή τους. Οι απαντήσεις μπορούν να συνοψιστούν στα πιο κάτω:

«Το πρωί βλέπουμε τον Ήλιο στην Ανατολή, ενώ το απόγευμα βλέπουμε τον Ήλιο προς τη Δύση. Από την κατεύθυνση στην οποία τον βλέπουμε, ρίχνει το φως του πάνω στην ξαπλώστρα μας. Η ομπρέλα, το απόγευμα, εμποδίζει το φως του Ήλιου να πέσει στην ξαπλώστρα.»

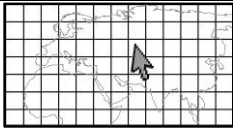
Ακολούθως τίθεται το ερώτημα: «Τι μπορούμε να κάνουμε, ώστε να προστατευόμαστε από τον Ήλιο, όταν βρισκόμαστε στην ξαπλώστρα της παραλίας;»

Τα παιδιά συζητούν στην ομάδα τους και κάνουν τις ανακοινώσεις των ομάδων. Πιθανές απόψεις των παιδιών μπορεί να είναι:

- Να ελέγχουμε αν το φως του Ήλιου πέφτει στην ξαπλώστρα μας.
- Μπορούμε να μετακινούμε την ξαπλώστρα κάθε λίγη ώρα, ώστε η ομπρέλα να εμποδίζει το φως του Ήλιου να πέφτει πάνω στην ξαπλώστρα.
- Μπορούμε να αλλάξουμε τη θέση της ομπρέλας, ώστε αυτή να εμποδίζει το φως του Ήλιου να πέφτει στην ξαπλώστρα μας.

Συζήτηση στην ολομέλεια

Ομαδική εργασία

6°-7°
40ΛΕΠΤΟ

ΘΕΣΗ

Η/Ο εκπαιδευτικός συνοδεύει τα παιδιά εκτός της αίθουσας διδασκαλίας, αναφέροντάς τους ότι υπάρχουν κι άλλες κατευθύνσεις, εκτός από αυτές που έχουν μάθει. Ο/Η εκπαιδευτικός μεταφέρει μαζί της τα πινάκια των παιδιών με το σχέδιο του σχολείου στερεωμένο επάνω, μολύβια, δύο μακριά κομμάτια σχοινί ή δύο σχοινάκια από τα υλικά της Φυσικής Αγωγής και καρτέλες με τις τέσσερις βασικές κατευθύνσεις του ορίζοντα.

Σε ανοικτό χώρο τα παιδιά δείχνουν με το δεξί τους χέρι την Ανατολή και με το αριστερό τη Δύση. Αναγνωρίζουν και αναφέρουν κτήρια και χώρους που βρίσκονται την Ανατολή και στη Δύση. Ομάδα παιδιών καλείται να χρησιμοποιήσει σχοινί, για να υλοποιήσει τις κατευθύνσεις «Ανατολή» και «Δύση» στα άκρα του και τις ονομάζει χρησιμοποιώντας τις καρτέλες. Τα υπόλοιπα παιδιά καλούνται να κρίνουν κατά πόσο η ομάδα έχει υλοποιήσει ορθά τις κατευθύνσεις και να τεκμηριώσουν την άποψή τους.

Ακολούθως, τίθεται ερώτημα για την κατεύθυνση που τα παιδιά έχουν μπροστά τους, όπως για παράδειγμα:

- Ποια κατεύθυνση έχουμε μπροστά μας, εδώ που κοιτάζουμε;
- Προς ποια κατεύθυνση βρίσκεται η αίθουσα που βλέπουμε μπροστά μας;

Δίνεται η κατεύθυνση «Βορράς» και τα παιδιά καλούνται να σκεφτούν και να τοποθετήσουν στο έδαφος στην ορθή θέση την καρτέλα με τη λέξη. Τα παιδιά εργάζονται στις ομάδες τους, σχηματίζουν γραμμή και, με τα χέρια ανοικτά, στέκονται σε θέση ώστε να έχουν μπροστά τους το Βορρά και στα δεξιά τους την Ανατολή. Αιτιολογούν την επιλογή τους εξηγώντας:

π.χ. Το δεξί μας χέρι δείχνει την Ανατολή, άρα μπροστά μας είναι ο Βορράς.

Με παρόμοια διαδικασία ονομάζεται ο Νότος και δίνονται εξηγήσεις:

π.χ. Όταν είναι μπροστά μας ο Βορράς, πίσω μας είναι ο Νότος.

Ομάδα παιδιών τοποθετεί το δεύτερο σχοινί στο έδαφος, προκειμένου να υλοποιηθεί ο άξονας «Βορρά» - «Νότου». Τα παιδιά καλούνται να παρατηρήσουν τα σχοινιά και τις κατευθύνσεις και να διατυπώσουν τα σχόλιά τους. Για παράδειγμα:

- Ο Νότος είναι σε αντίθετη κατεύθυνση από το Βορρά.
- Ο Βορράς και ο Νότος είναι αντίθετες κατευθύνσεις.
- Οι κατευθύνσεις Ανατολή, Δύση, Βορράς και Νότος σχηματίζουν σταυρό.
- Με το δεξί μας χέρι δείχνουμε την Ανατολή και με το αριστερό τη Δύση. Τότε ο Βορράς είναι μπροστά μας και ο Νότος πίσω μας.

Στο βαθμό που κρίνεται σκόπιμο, μπορούν να υποβληθούν βοηθητικές ερωτήσεις.

Σχέδιο κάτοψης του σχολείου – δύο σχοινιά – καρτέλες με κατευθύνσεις του ορίζοντα

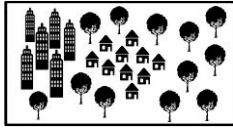
Βιωματική δραστηριότητα - σχοινί – καρτέλες με κατευθύνσεις του ορίζοντα – Συζήτηση στην ολομέλεια

Βιωματική δραστηριότητα

Βιωματική δραστηριότητα

Βιωματική δραστηριότητα

Για εμπέδωση των κατευθύνσεων, μπορούν να επαναληφθούν παιχνίδια όπως «Ο Πέτρος λέει» και «Τι άλλαξε» που περιγράφονται πιο πάνω, αλλά με τη χρήση και των τεσσάρων κατευθύνσεων του ορίζοντα.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

Τα παιδιά κάθονται σε σκιερό μέρος και μοιράζονται τα πινάκια και τα μολύβια. Χρησιμοποιούν το σχέδιο του σχολείου τους, εντοπίζουν και χρωματίζουν ή απλά κυκλώνουν κτήρια και χώρους του σχολείου που βρίσκονται στη βόρεια πλευρά του σχολείου και στη νότια πλευρά του σχολείου.

Με την επιστροφή στην αίθουσα διδασκαλίας τα παιδιά συμπληρώνουν την εργασία 1 του Φύλλου Εργασίας (σελ. 13) ατομικά. Ακολουθως, ελέγχουν τις συμπληρώσεις τους με τα παιδιά της ομάδας. Στην ολομέλεια τα παιδιά ανακοινώνουν και εξηγούν πώς βρισκόμαστε τη θέση των κατευθύνσεων του ορίζοντα με προτάσεις όπως:

- Όταν με το δεξί χέρι δείχνουμε την Ανατολή, με το αριστερό δείχνουμε τη Δύση.
- Όταν δείχνουμε με το δεξί χέρι την Ανατολή, έχουμε μπροστά μας το Βορρά και πίσω μας το Νότο.
- Η Δύση είναι σε αντίθετη κατεύθυνση από την Ανατολή.
- Ο Βορράς είναι σε αντίθετη κατεύθυνση από το Νότο.

Με τη λήξη των ανακοινώσεων τίθεται ο προβληματισμός στην ολομέλεια: «Τώρα που γνωρίζουμε όλα αυτά που αναφέραμε, τι θα συμβουλευάμε κάποιον που έχασε τον προσανατολισμό του και δεν μπορεί να βρει το δρόμο του;». Τα παιδιά αφήνονται να σκεφτούν για λίγο μόνα τους και ακολούθως να συζητήσουν στις ομάδες τους. Κατά τη συζήτηση στις ομάδες η/ο εκπαιδευτικός μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά, αν χρειαστεί, θέτοντας σενάριο σχετικά με την ώρα της μέρας που χάθηκε το πρόσωπο (π.χ. αν ήταν πρωί ή αν πλησίαζε το βράδυ). Ανακοινώνονται οι ιδέες των παιδιών στην ολομέλεια. Αναμένεται να διατυπωθούν συμβουλές όπως:

- Αν είναι πρωί, ο Ήλιος θα είναι στην Ανατολή. Με το δεξί του χέρι μπορεί να δείξει την Ανατολή, με το αριστερό τη Δύση, μπροστά του θα είναι ο Βορράς και πίσω του ο Νότος.
- Αν πλησιάζει το βράδυ, σημαίνει ότι ο Ήλιος θα βρίσκεται προς τη Δύση, που είναι σε αντίθετη κατεύθυνση από την Ανατολή.

Ακολουθως, συμπληρώνεται η εργασία 2 στο Φύλλο Εργασίας της σελίδας 13.

Σημείωση: Ο προσανατολισμός του ιερού των ελληνορθόδοξων ναών προς την Ανατολή αποτελεί μη συμβατικό τρόπο εύρεσης των κατευθύνσεων. Αν δοθεί ευκαιρία για επίσκεψη σε έναν ελληνορθόδοξο ναό, είναι σημαντικό τα παιδιά α) να παρατηρήσουν το ιερό, τόσο από το εσωτερικό του ναού, όσο και στο εξωτερικό μέρος του ναού (προκειμένου τα παιδιά να

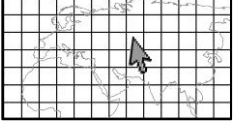
Παιχνίδια

Σχέδιο κάτοψης του σχολείου – πινάκια – μολύβι(α)

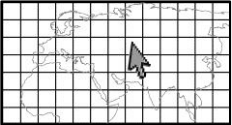
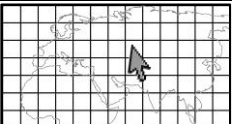
Φύλλο Εργασίας (σελ. 13) – Ατομική και Ομαδική εργασία – Ανακοινώσεις στην ολομέλεια

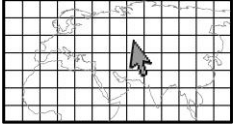
Συζήτηση στην ομάδα – Συζήτηση στην ολομέλεια

Φύλλο Εργασίας (σελ. 13)

	<p>αποκτήσουν παράσταση του όρου «ιερό του ναού») και β) να αναγνωρίσουν την κατεύθυνση της Ανατολής ως την κατεύθυνση προς την οποία είναι κτισμένο το ιερό.</p> <p>Τέλος, τα παιδιά συμπληρώνουν το υπόμνημα του σχεδίου του σχολείου τους, σημειώνοντας με διαφορετικά χρώματα κτήρια και χώρους του σχολείου που βρίσκονται στη βόρεια και στη νότια πλευρά του σχολείου.</p>	<p>Σχέδιο κάτοψης του σχολείου – χρωματιστά μολύβια</p>
<p>8^ο 40ΛΕΠΤΟ</p>	<p></p> <p>ΘΕΣΗ</p> <p>Με οδηγό το σχέδιο του σχολείου, τα παιδιά καταγράφουν τους χώρους που βρίσκονται σε κάθε πλευρά του σχολείου, στο Φύλλο Εργασίας (σελ. 14). Εργάζονται πρώτα ατομικά και ελέγχουν τις συμπληρώσεις τους με την ομάδα τους. Στην ολομέλεια ανακοινώνουν, χρησιμοποιώντας προτάσεις όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το γήπεδο βρίσκεται στο ανατολικό μέρος του σχολείου. • Η αίθουσά του τμήματος Γ'1 είναι στα βόρεια του σχολείου. <p>Ακολούθως, δίνεται σε κάθε παιδί ένας σταυρός με τις βασικές κατευθύνσεις του οριζοντα τυπωμένος σε ένα κομμάτι πλαστικής διαφάνειας (βλ. ιστοσελίδα). Τα παιδιά καλούνται να τοποθετήσουν το σταυρό πάνω στο σχέδιο του σχολείου τους με τρόπο, ώστε οι κατευθύνσεις του οριζοντα να είναι στην ορθή θέση. Μετά, καλούνται να σύρουν το σταυρό πάνω από την αίθουσα διδασκαλίας του τμήματός τους και να αναφέρουν τη θέση αιθουσών και χώρων του σχολείου σε σχέση με τη δική τους αίθουσα. Για παράδειγμα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η αίθουσα Τέχνης βρίσκεται στα ανατολικά της αίθουσάς μας. • Το γραφείο των δασκάλων βρίσκεται στα νότια της αίθουσάς μας. <p>Κάθε ομάδα παιδιών καλείται να επιλέξει έναν χώρο στο σχέδιο κάτοψης του σχολείου (εκτός από την αίθουσα διδασκαλίας του τμήματος) και να σύρει το διαφανή σταυρό πάνω στο σημείο επιλογής. Τα παιδιά της ομάδας καλούνται να παρατηρήσουν και ν' αναφέρουν πού βρίσκονται οι διάφοροι χώροι του σχολείου σε σχέση με το σημείο αναφοράς που έχουν επιλέξει. Για παράδειγμα, αν η ομάδα έχει επιλέξει το κυλικείο ως σημείο αναφοράς, αναμένεται η παραγωγή προτάσεων (προφορικά ή γραπτά) όπως οι εξής:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο κήπος βρίσκεται στα νότια του κυλικείου. • Το γραφείο της διευθύντριας βρίσκεται στα δυτικά του κυλικείου. • Στα βόρεια του κυλικείου είναι η αίθουσα του τμήματος Γ'1. <p>Η εργασία 2 του Φύλλου Εργασίας (σελ. 14) μπορεί να συμπληρωθεί κατά τη δραστηριότητα αυτή.</p> <p>Ακολούθως, τα παιδιά καταδεικνύουν τις τέσσερις βασικές κατευθύνσεις του οριζοντα μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας και τις ονομάζουν. Στο βόρειο και στο νότιο τοίχο επικολλούνται καρτέλες με τις λέξεις «Βορράς» και «Νότος» ή/και τα γράμματα «Β» και «Ν». (<u>Σημειώσεις: 1. Οι καρτέλες με</u></p>	<p>Σχέδιο κάτοψης του σχολείου – Φύλλο Εργασίας (σελ. 14) – Ανακοινώσεις στην ολομέλεια</p> <p>Σταυρός κατευθύνσεων σε διαφάνεια</p> <p>Φύλλο Εργασίας (σελ. 14)</p> <p>Βιωματική δραστηριότητα – καρτέλες με κατευθύνσεις του</p>

	<p>τις κατευθύνσεις «Ανατολή» και «Δύση» είχαν επικολληθεί σε προηγούμενα μαθήματα. 2. Αν κριθεί απαραίτητο, σχηματίζεται ο σταυρός προσανατολισμού με τη χρήση σχοινιών και στο πάτωμα της αίθουσας διδασκαλίας.)</p> <p>Τα παιδιά χρησιμοποιούν το σχέδιο του σχολείου τους και το «προσανατολίζουν» περιστρέφοντάς το, ώστε το ανατολικό μέρος του σχολείου να βρίσκεται πράγματι προς την ανατολική πλευρά της αίθουσας διδασκαλίας, το δυτικό μέρος προς τη δυτική πλευρά της αίθουσας, κ.ο.κ.. Είναι σημαντικό τα παιδιά α) να παρατηρήσουν τις αίθουσες και τους χώρους του σχολείου που είναι ορατά από τα παράθυρα της αίθουσάς τους (π.χ. ορατές αίθουσες στη νότια πλευρά του σχολείου) και β) να αναφέρουν τι θα έβλεπαν αν δεν υπήρχε τοίχος στις υπόλοιπες κατευθύνσεις.</p> <p><u>Παιχνίδι «Ναι - Όχι»:</u></p> <p>Ένα παιδί ή μια ομάδα παιδιών σημειώνει κρυφά σε ένα χαρτάκι ένα αντικείμενο που βρίσκεται εντός της αίθουσας διδασκαλίας, σε συγκεκριμένη κατεύθυνση του ορίζοντα. Τα υπόλοιπα παιδιά θα πρέπει να μαντέψουν ποιο αντικείμενο είναι γραμμένο στο χαρτάκι ρωτώντας ερωτήσεις που επιδέχονται απαντήσεις μόνο «Ναι» ή «Όχι» και χρησιμοποιώντας μία από τις κατευθύνσεις του ορίζοντα. Έτσι, το παιδί ή η ομάδα παιδιών, που έχει σημειώσει στο χαρτάκι το αντικείμενο, δικαιούται να απαντήσει μονολεκτικά «Ναι» ή «Όχι», μέχρι να μαντέψει κάποιος το αντικείμενο. Το παιχνίδι μπορεί να γίνει υπό μορφή διαγωνισμού, στον οποίο να κερδίζει η ομάδα που χρειάστηκε να απαντήσει στις περισσότερες ερωτήσεις, έχοντας δυσκολέψει τα υπόλοιπα παιδιά. Επιδιώκονται ερωτήσεις όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το αντικείμενο βρίσκεται στη δυτική πλευρά της αίθουσας; • Μήπως είναι νότια του επίπλου βιβλιοθήκης; • Βρίσκεται δυτικά του εκτυπωτή; 	<p>ορίζοντα</p> <p>Σχέδιο κάτοψης του σχολείου</p> <p>Παιχνίδι</p>
<p>9^ο-10^ο 40ΛΕΠΤΟ</p>	<p>ΘΕΣΗ</p> <p>Η/Ο εκπαιδευτικός και τα παιδιά ονομάζουν τον διαθέσιμο τετραγωνισμό της αίθουσας, χρησιμοποιώντας τις πλάκες (μάρμαρα) του πατώματος, γράμματα και αριθμούς σε καρτελίτσες. Η πλευρά στην οποία βρίσκεται ο πίνακας ονομάζεται με γράμματα του αλφαβήτου Α,Β,Γ,... (σε κάθε στήλη από πλάκες δίνεται ένα γράμμα του αλφαβήτου). Στην πλαϊνή πλευρά της αίθουσας κάθε σειρά με πλάκες παίρνει έναν αριθμό 1,2,3,... . Τόσο τα γράμματα όσο και οι αριθμοί αναγράφονται ευανάγνωστα σε καρτέλες και επικολλούνται χαμηλά στον τοίχο, όπως φαίνεται πιο κάτω.</p> 	<p>Καρτέλες με γράμματα και αριθμούς</p>

	<p>ενδέχεται να σημειώσουν:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Από το σημείο Ο14 προχώρα 5 τετράγωνα δυτικά • 12 τετράγωνα νότια • 5 τετράγωνα δυτικά • ένα τετράγωνο βόρεια. Έφτασες στο σημείο Ε3. <p>Τα παιδιά που τελειώνουν νωρίτερα μπορούν:</p> <p>Α) να γράψουν οδηγίες για άλλη διαδρομή, με διαφορετικά σημεία εκκίνησης και τερματισμού,</p> <p>Β) να πάρουν τις οδηγίες άλλου παιδιού και να προσπαθήσουν να χρωματίσουν τα τετράγωνα, ακολουθώντας τις οδηγίες από την αφετηρία μέχρι το τέρμα.</p>	<p>Τετράδιο</p> <p>Φύλλο Εργασίας (σελ. 15)</p>
<p>11^ο 40ΛΕΠΤΟ</p>	 <p>ΘΕΣΗ <u>Παιχνίδι κρυμμένου θησαυρού εντός της αίθουσας διδασκαλίας:</u> Ο/Η εκπαιδευτικός επιλέγει σημεία στην αίθουσα στα οποία κρύβει χαρτάκια με οδηγίες. Κάποια σημεία από αυτά θα είναι οι αφετηρίες του παιχνιδιού (τόσα σημεία όσες θα είναι οι διαγωνιζόμενες ομάδες), άλλα θα αποτελούν ενδιάμεσους σταθμούς και άλλα θα είναι τα σημεία τερματισμού (χαρτάκι με εικόνα «θησαυρού»). Οι οδηγίες θα πρέπει να περιλαμβάνουν μετακίνηση των παιδιών προς συγκεκριμένη κατεύθυνση του οριζοντα και για συγκεκριμένο αριθμό πλακών/βημάτων στο πάτωμα της αίθουσας. Για παράδειγμα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μετακινηθείτε 8 μάρμαρα νότια. Εκεί θα βρείτε την επόμενη οδηγία. • Περπατήστε άλλα 10 μάρμαρα βόρεια. Εκεί θα βρείτε κάτι πολύ ενδιαφέρον! <p><u>Σημειώσεις:</u></p> <p>1. Ανάλογα με τις συνθήκες της αίθουσας το παιχνίδι μπορεί να υλοποιηθεί σε δύο φάσεις, με συμμετέχουσες κάποιες ομάδες παιδιών. Τα υπόλοιπα παιδιά θα παραμείνουν στις θέσεις τους και θα παρακολουθούν μέχρι να έρθει η σειρά τους να διαγωνιστούν.</p> <p>2. Μπορεί να επιλεγεί ως χώρος παιχνιδιού άλλη αίθουσα του σχολείου, νοουμένου ότι έχει γίνει προσανατολισμός της αίθουσας αυτής και έχουν επικολληθεί στους τοίχους οι καρτέλες με τις κατευθύνσεις του οριζοντα.</p>	<p>Βιωματική δραστηριότητα – Παιχνίδι</p>
<p>12^ο 40ΛΕΠΤΟ</p>	 <p>ΘΕΣΗ Τίθεται το ερώτημα: «Πώς μπορούμε να προσανατολιστούμε όταν δεν βλέπουμε τον Ήλιο;». Τα παιδιά αναφέρουν τις απόψεις τους και, μετά, ο/η εκπαιδευτικός επιδεικνύει μια πυξίδα. Αφού ο/η εκπαιδευτικός περάσει αριθμό πυξίδων ανάμεσα στα παιδιά, αυτά εκφράζουν τις απόψεις τους σχετικά με τη χρήση του συγκεκριμένου οργάνου και δίνεται η έννοια «πυξίδα».</p> <p>Τα παιδιά καθοδηγούνται να χρησιμοποιήσουν την πυξίδα όπως</p>	<p>Συζήτηση στην ολομέλεια – πυξίδες</p>

	<p>περιγράφεται πιο κάτω και, κάθε φορά, να αναφέρουν τις παρατηρήσεις τους:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Πρώτα, να την τοποθετήσουν πάνω στην επιφάνεια του θρανίου τους. 2. Μετά, να βάλουν την πυξίδα μέσα στην παλάμη τους, κρατώντας την παλάμη οριζόντια, πάνω στην επιφάνεια του θρανίου τους. 3. Να κρατήσουν την πυξίδα οριζόντια στην παλάμη τους, παράλληλα με το έδαφος. <p>Κατά τη διαδικασία αυτή, ο/η εκπαιδευτικός βεβαιώνεται ότι τα παιδιά έχουν παρατηρήσει ότι η ακίδα της βελόνας δείχνει προς συγκεκριμένη κατεύθυνση. Τα παιδιά δείχνουν με το χέρι τους την κατεύθυνση της ακίδας της βελόνας. Αναμένεται ότι τα παιδιά θα δείξουν όλα προς την ίδια κατεύθυνση. Η κατεύθυνση αυτή ονομάζεται «βορράς». Ακολούθως, τα παιδιά καλούνται να δείξουν το νότο (στην αντίθετη κατεύθυνση από την ακίδα της μαγνητικής βελόνας). Στη συνέχεια, δείχνουν την ανατολή και, μετά, τη δύση με βάση την προηγούμενη εμπειρία τους.</p> <p>Ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια αναφορικά με:</p> <p>Α) τα γράμματα που τυχόν αναγράφονται σε κάθε κατεύθυνση και που ενδέχεται να είναι στην αγγλική γλώσσα. Δίνονται οι αντίστοιχοι ορισμοί στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα.</p> <p>Β) τη χρησιμότητα της μαγνητικής πυξίδας. Αναμένεται να αναφερθούν σχόλια όπως:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η πυξίδα μας βοηθά να βρίσκουμε τις κατευθύνσεις του ορίζοντα. • Η πυξίδα μας βοηθά να προσανατολιστούμε. • Η πυξίδα είναι χρήσιμη το βράδυ, διότι δεν βλέπουμε τον Ήλιο. • Η πυξίδα είναι χρήσιμη στους ναυτικούς, που ταξιδεύουν στη θάλασσα. • Η πυξίδα είναι χρήσιμη στους πιλότους, που οδηγούν αεροπλάνα. <p>Ακολούθως, τα παιδιά λύνουν ατομικά και, μετά, ελέγχουν ομαδικά το Φύλλο Εργασίας (σελ. 16).</p>	<p>Βιωματική δραστηριότητα</p> <p>Συζήτηση στην ολομέλεια</p>
<p>13^ο 40ΛΕΠΤΟ</p>	 <p>ΘΕΣΗ <u>Παιχνίδι κρυμμένου θησαυρού στην αυλή του σχολείου</u> Σκοπός του παιχνιδιού είναι τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν την πυξίδα (για εύρεση κατεύθυνσης) και την απόσταση (σε βήματα), προκειμένου να εφαρμόσουν τις βασικές κατευθύνσεις, για να φτάσουν από την αφετηρία στο τέρμα (θησαυρός).</p> <p>Για τη δραστηριότητα αυτή κάθε ομάδα παιδιών μπορεί να έχει κοινή (ή και ξεχωριστή) αφετηρία, κοινό σημείο τερματισμού, αλλά διαφορετικούς σταθμούς στη διαδρομή.</p>	<p>Βιωματική δραστηριότητα</p>

	<p>Για τη δραστηριότητα αυτή κάθε ομάδα παιδιών μπορεί να έχει κοινή (ή και ξεχωριστή) αφηγηρία, κοινό σημείο τερματισμού, αλλά διαφορετικούς σταθμούς στη διαδρομή.</p> <p>Ο/Η εκπαιδευτικός θα ετοιμάσει χαρτάκια με οδηγίες, τα οποία θα στερεώσει ή θα κρύψει σε κάθε σταθμό (π.χ. σε κορμούς δέντρων, σε κολόνες, σε γλάστρες, κ.λπ.). Οι οδηγίες στα χαρτάκια πρέπει να περιλαμβάνουν την κατεύθυνση του ορίζοντα και τον αριθμό των βημάτων που θα κάνουν τα παιδιά, καθώς και το ακριβές σημείο όπου θα είναι κρυμμένο το χαρτάκι.</p> <p>Για παράδειγμα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Περπατήστε 30 βήματα προς τη Δύση. Βρείτε το επόμενο χαρτάκι στερεωμένο στο παράθυρο. • Προχωρήστε 20 βήματα προς την Ανατολή. Βρείτε το επόμενο χαρτάκι μέσα στη γλάστρα. <p>Τα παιδιά θα ακολουθήσουν τις οδηγίες κατά τη διαδρομή, χρησιμοποιώντας την πυξίδα. Για σκοπούς συμμετοχής όλων των παιδιών, μπορούν να δοθούν τόσες οδηγίες (σταθμοί) όσα τα μέλη κάθε ομάδας, προκειμένου όλα τα παιδιά να χρησιμοποιήσουν την πυξίδα από μία φορά. Συστήνεται όπως τα παιδιά ορίσουν ένα συγκεκριμένο αριθμό για κάθε μέλος της ομάδας (π.χ. από το 1 ως το 5) και, σε κάθε σταθμό, το παιδί που χρησιμοποιεί την πυξίδα αλλάζει.</p> <p>Εννοείται ότι, πριν από τη έναρξη του παιχνιδιού, γίνεται συζήτηση στην ολομέλεια για τους κανόνες του παιχνιδιού. Τονίζονται οι κανόνες που αφορούν στον τρόπο μετακίνησης εντός του σχολείου, στην ασφάλεια, στην αποφυγή θορύβου, στη συνεργασία ανάμεσα στα μέλη της ομάδας.</p> <p><u>Παιχνίδι οδηγιών εντός του χώρου του σχολείου:</u></p> <p>Εναλλακτικά, κάθε ομάδα παιδιών μπορεί να επιλέξει/ορίσει ένα σημείο αφηγηρίας (π.χ. η νότια είσοδος του σχολείου) και ένα σημείο τερματισμού (π.χ. η αίθουσα διδασκαλίας) εντός του χώρου του σχολείου. Στη συνέχεια, κάθε ομάδα θα πρέπει να υλοποιήσει τη διαδρομή, καταγράφοντας σε συντομία οδηγίες κατεύθυνσης και μετρώντας βήματα (απόσταση).</p> <p>Για παράδειγμα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Από τη νότια είσοδο του σχολείου, προχωρήστε 40 βήματα προς το Βορρά. • Μετά, προχωρήστε 20 βήματα προς τη Δύση. • Ύστερα, 10 βήματα προς την Ανατολή. • Φτάσατε στις βρύσες του σχολείου μας./Η εκπαιδευτικός <p>Τέλος, τα παιδιά συμπληρώνουν το Φύλλο Εργασίας (σελ. 17). Η εργασία μπορεί να αξιοποιηθεί για σκοπούς αξιολόγησης. Εναλλακτικά, τα παιδιά λύνουν την εργασία πρώτα ατομικά και, μετά, ελέγχουν τις λύσεις τους στην ομάδα.</p>	<p>Χαρτάκια με οδηγίες για κυνήγι θησαυρού</p> <p>Συζήτηση στην ολομέλεια</p> <p>Παιχνίδι – Βιωματική δραστηριότητα – Τετράδιο</p> <p>Φύλλο Εργασίας (σελ. 17) – Αξιολόγηση – Ατομική και Ομαδική εργασία</p>
--	---	---